

დარჩენილიყო ყურადღების მიღმა გარემოება, რომ სადა-
ვო მიწის ნაკვეთი წარმოადგენდა სახლთმფლობელობას
საკუთარი ერთიანი საინვენტარიზაციო გეგმითა და მხარე-
თა სახლების თავისებური განლაგებით. ამასთან, რადგან
ჭიშკარი მოპასუხის მიწის ნაწილზე იყო მოქცეული, ამიტომ
ერთი და იმავე ტერიტორიულ მოცემულობაში მოპასუხეს
შეეძლო ჭიშკრით სარგებლობა, ხოლო მოსარჩელის იმავე
ჭიშკრით გარეთ გასვლა მოპასუხის ნებაზე დამოკიდებული
უნდა ყოფილიყო. შესაბამისად, ნათელია, რომ ამ საკი-
თხთან მიმართებაშიც გათვალისწინებული არ ყოფილა სა-
მოქალაქო ბრუნვის ზოგადი მოთხოვნები.

ამასთან, მაგალითად, თუკი მოსარჩელე სამომავლოდ
გაყიდდა მეორე სართულს, გააქირავებდა ან მეორე სართუ-
ლზე დამყარდებოდა ნებისმიერი ის სამართლებრივი რეჟი-
მი, რომელიც მოსარჩელის იქ ცხოვრებას გამორიცხავდა,
მაშინ იგი საცხოვრებლად პირველ სართულზე დარჩებოდა
და მისთვის შეუძლებელი აღმოჩნდებოდა სახლამდე მი-
სვლა გზის უფლების არარსებობის გამო. აქედან გამომდი-
ნარე, კიდევ უფრო თვალსაჩინოა, რომ ამ დავაში პრობლე-
მის ამოსავალი წერტილი არა უბრალოდ კავშირი, არამედ
ჯეროვანი გამოყენებისთვის კავშირის არსებობაა.

წინამდებარე საქმეში დავის საგანი მიწის ნაკვეთის სე-
რვიტუტით დატვირთვაა, თუმცა, საბოლოო ჯამში, სასამა-
რთლოს გადაწყვეტილება ეხება აუცილებელი გზის უფლე-
ბას. უზენაესი სასამართლო არა მხოლოდ არ მსჯელობს ამ
ორი ინსტიტუტის გამიჯვნის შესახებ, არამედ არც ახსენებს
სერვიტუტს და არასწორად ამოწმებს აუცილებელი გზის და-
დგენისათვის აუცილებელ წინაპირობებს.

ალექსანდრე თედორაძე

**დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანა
სააპელაციო ინსტანციაში**

1. დაუშვებელია დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანა
სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოში მოწინააღმდეგე
მხარის მიერ შესაგებლის წარუდგენლობის საფუძველზე
(არ გამოიყენება სსკ-ის 387 III მუხლი). სააპელაციო
საქმისწარმოების მომწესრიგებელი ნორმებით შესაგებლის
წარუდგენლობისას დაუსწრებელი გადაწყვეტილების
გაუთვალისწინებლობა კანონმდებლის კვალიფიციურ
დუმილს წარმოადგენს.

2. სსკ-ის 201 VII მუხლით განსაზღვრულია სარჩელის
არმცნობი შესაგებლის წარდგენის ვალდებულება, რაც
უზრუნველყოფს სარჩელში მითითებული ფაქტების
სადავოდ მიჩნევას.

3. მიმითებული ნორმების სამართლებრივი შედეგი ვერ
მოიცავს იმ საკანონმდებლო ცვლილებებს, რომლითაც

**კანონმდებელმა მითითებული ნორმები შემდგომში
განავრცო.**

(აგტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

სსკ-ის 201 VII, 232¹, 372, 387 III მუხლები

*უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის 2016 წლის 17
მარტის განჩინება №ას-121-117-2016*

I. ფაქტობრივი გარემოებები

მოსარჩელემ სამსახურებრივი მოვალეობის შესრულე-
ბისას მიიღო ტრავმა – ელმავლის დაშვებულ ნორმაზე მე-
ტად აჩქარების გამო, რყევისა და რაციის გაუმართაობის
მიზეზით, ფეხი ჩაუვარდა ლიანდაგზე და დასჭირდა მარცხე-
ნა წვივის ამპუტაცია. მისი მითითებით, მოპასუხემ შეადგინა
აქტი, რომლითაც არასწორად უარყო საკუთარი ბრალეუ-
ლობა მომხდარში და აღნიშნა, რომ მოსარჩელემ დაარღვია
დაცვისა და უსაფრთხოების წესები. მოსარჩელემ სარჩელი
აღძრა მოპასუხის მიმართ უბედური შემთხვევის შესახებ ა-
ქტის ბათილად ცნობის მოთხოვნით. სარჩელის იურიდიულ
ინტერესად მითითებული იყო ზიანის ანაზღაურება, რადგან
მანამდე შეტანილი შრომითი მოვალეობის შესრულებისას
მუშაკის ჯანმრთელობისათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაუ-
რების თაობაზე სარჩელი ზესტაფონის რაიონული სასამა-
რთლოს გადაწყვეტილებით არ დაკმაყოფილდა და დასაბუ-
თებისას სასამართლო დაეყრდნო მომხდარი უბედური შე-
მთხვევის შესახებ სადავო აქტს. მოპასუხემ წარადგინა შე-
საგებელი ზიანის დადგენაში მიში არაბრალეულობისა და
სარჩელის ხანდაზმულობაზე მითითებით. პირველი ინსტა-
ნციის გადაწყვეტილებით სარჩელი დაკმაყოფილდა და აქტი
ბათილად იქნა ცნობილი, რაც სააპელაციო წესით გასაჩი-
ვრდა მოპასუხის მიერ. სააპელაციო სასამართლომ გამოი-
ტანა დაუსწრებელი გადაწყვეტილება მოსარჩელის მიერ
დადგენილ ვადაში სააპელაციო პასუხის (შესაგებლის) წა-
რმოუდგენლობის გამო. სააპელაციო სასამართლომ დაა-
დგინა, რომ საჩივარი მოსარჩელეს გაეგზავნა კანონით და-
დგენილი წესით და ჩაბარდა მის სრულწლოვან ოჯახის წე-
ვრს (ადრესატის მეუღლე). მოსარჩელეს სააპელაციო საჩი-
ვარზე შესაგებლით ან სხვა რაიმე შუამდგომლობით სააპე-
ლაციო პალატისათვის არ მიუმართავს, სასამართლოსა-
თვის უცნობი იყო შესაგებლის წარმოუდგენლობის საპატიო
მიზეზიც. სააპელაციო სასამართლოს დაუსწრებელ გადა-
წყვეტილებაზე აპელანტმა შეიტანა საჩივარი, რომელიც არ
დაკმაყოფილდა. სააპელაციო სასამართლოს დაუსწრებელი
გადაწყვეტილება, აგრეთვე დაუსწრებელი გადაწყვეტილე-
ბის ძალაში დატოვების შესახებ განჩინება მოსარჩელემ გა-
ასაჩივრა საკასაციო წესით, მოითხოვა მათი გაუქმება და
პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების ძა-
ლაში დატოვება. მოსარჩელე მიუთითებდა, რომ აპელაციის
ეტაპზე საქმის განხილვის მიმდინარეობისას შესაგებლის
წარუდგენლობის გამო დაუსწრებელი გადაწყვეტილების ი-
ნსტიტუტის გამოყენება მიზანშეუწონელია.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საკასაციო სასამართლოს დიდმა პალატამ მიიჩნია, რომ საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილებულიყო და საკითხის გადასაწყვეტად ყურადღება მიაქცია დაუსწრებელი გადაწყვეტილებისა და შესაგებლის წარდგენის ინსტიტუტების სამართლებრივ ბუნებას. უმენაესი სასამართლოს განმარტებით, დაუსწრებელი გადაწყვეტილება წარმოადგენს სანქციას იმ მხარისათვის, რომელიც არ ცხადდება საქმის განხილვაზე (სსკ-ის 229, 230, 231, 232-ე მუხლები) ან არ ახორციელებს თავის საპროცესო უფლებებს (სსკ-ის 232¹ მუხლი), რითაც ქმნის ვარაუდს, რომ მან დაკარგა ინტერესი, შეეწინააღმდეგოს მის მიმართ აღძრულ საჩივრს – ასეთ შემთხვევაში, საჩივრში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები უპირობოდ დადასტურებულად მიიჩნევა კანონის ძალით.

დიდმა პალატამ დაასკვნა, რომ სააპელაციო სასამართლომ არასწორად განმარტა სსკ-ის 387 III მუხლი, რამაც გამოიწვია არასწორი გადაწყვეტილების გამოტანა, რადგან სააპელაციო სასამართლოში შესაგებლის წარუდგენლობა არ შეიძლება გამხდარიყო დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის საფუძველი. ეს წესი ვრცელდება იმ შემთხვევაზეც, თუ სააპელაციო სასამართლო სათანადო პროცესუალური საფუძვლით დაუშვებს აპელანტის მიერ ახალ ფაქტობრივ გარემოებებსა და მტკიცებულებებზე მითითებას. მხარეთა აქტიურობა უფლებებისა და ინტერესების დასაცავად უზრუნველყოფილი და ეფექტურია საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოში განხილვის დროს, ხოლო სააპელაციო სასამართლოში მხარეთა აქტიურობა შეზღუდულია თვით სააპელაციო სამართალწარმოების შეზღუდული ბუნების გამო. ამ მოსაზრების დასტურებს სსკ-ის 377, 380, 381, 382, 384-ე მუხლები, რომლებიც ფაქტობრივად გამორიცხავს საქმის სააპელაციო სასამართლოში ხელმოკრედ განხილვის შესაძლებლობას და ადგენს სააპელაციო სასამართლოში საქმის განხილვის მკაცრად შეზღუდულ ფარგლებს. სსკ-ის 372-ე მუხლი განსაზღვრავს პირველი ინსტანციით საქმეთა განხილვისათვის დადგენილი წესების გამოყენების ფარგლებს – მსჯელობიდან გამომდინარე, ამ წესების გამოყენება შეზღუდულია სააპელაციო სასამართლოს მიზნებითა და სააპელაციო სასამართლოს საქმიანობის თავისებურებებით.

სსკ-ის 201 VII მუხლი საქმის მომზადების მიზანს ემსახურება და ითვალისწინებს შესაგებლის იმ სახეს, რომელიც მიუთითებს საჩივლის უარყოფაზე (არცნობაზე), მისი წარუდგენლობა ათავისუფლებს მოსარჩელეს საჩივრში მითითებული ფაქტების დამტკიცების ტვირთისაგან და, აღნიშნული ნორმის გათვალისწინებით, იწვევს დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანას. ზუსტად ეს მტკიცებითი საქმიანობაა შეზღუდული ქართული სამართლებრივი სისტემის სააპელაციო სასამართლოში, სადაც ახალი ფაქტებისა და მტკიცებულებების წარმოდგენა დაუშვებელია, გარდა სსკ-ის 380-ე და 382-ე მუხლებით განსაზღვრული შემთხვევები-

სა. მაშასადამე, სსკ-ის 380-ე მუხლიდან გამომდინარე, სააპელაციო სასამართლო მხოლოდ იშვიათ შემთხვევაშია ფაქტების დამდგენი სასამართლო. ამდენად, სააპელაციო საჩივარზე შესაგებლის წარუდგენლობა ხელს არ უშლის სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების გამოტანაში, ვინაიდან პირველი ინსტანციის სასამართლოში მხარეები საჩივრსა თუ შესაგებელში ნათლად გამოხატავენ თავიანთ პოზიციას. სააპელაციო საჩივარი უკავშირდება პირველი ინსტანციის სასამართლოში განხორციელებულ მტკიცებულებით საქმიანობას, დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებსა და ამ ფაქტობრივი გარემოებების სამართლებრივ კვალიფიკაციას. სააპელაციო საჩივრის უარყოფა (არცნობა) წარმოადგენს სააპელაციო შესაგებლის ერთ-ერთ სახეს, რომლის გარეშე არ არსებობს შესაგებელი, როგორც თავდაცვის პროცესუალური საშუალება. იმის გათვალისწინებით, რომ სააპელაციო საჩივრის წინააღმდეგ მიმართული შესაგებელი უკავშირდება პირველი ინსტანციის სასამართლოში განხორციელებულ მტკიცებულებით საქმიანობას, დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებსა და ამ ფაქტობრივი გარემოებების სამართლებრივ კვალიფიკაციას, წარსულში უკვე შედავებულ და გამოკვლეულ ფაქტობრივ და სამართლებრივ საფუძვლებს, მოსარჩელის მიერ სააპელაციო სასამართლოში შესაგებლის წარუდგენლობას არ მოჰყვება პირველ ინსტანციის სასამართლოში შესაგებლის წარუდგენლობის შედეგები – დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანა, რადგან დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის დროს მოქმედებს პრეზუმფიცია, რომელიც ეხება ფაქტს, მტკიცების წესს და არა სამართალს. შესაბამისად, სსკ-ის 387 III მუხლის ფართო განმარტება, ნორმის გავრცელება ისეთ ფაქტობრივ გარემოებებზეც, რომლებიც უცხოა სააპელაციო სამართალწარმოებისათვის, დაუშვებელია. სააპელაციო საქმისწარმოების მომწესრიგებელი ნორმებით შესაგებლის წარუდგენლობისა და დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გათვალისწინებლობა კანონმდებლის კვალიფიციურ დემილად უნდა შეფასდეს. ამასთან, დიდმა პალატამ აღნიშნა, რომ სსკ-ის 387-ე მუხლს (1997 წლის 14 ნოემბრის რედაქცია) არც 2007 და არც 2010 წლის საკანონმდებლო ცვლილებები (რომლითაც მოპასუხის მიერ შესაგებლის წარუდგენლობა ჩაითვალია დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის საფუძვლად) არ შეხებია და მისი გავრცელება დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის სპეციალურ საფუძველზე – შესაგებლის წარუდგენლობაზე სპეციალური დათქმის გარეშე დაუშვებელია.

დიდმა პალატამ მიუთითა, რომ მოსარჩელის პოზიცია გამყარებულია პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილებითაც, რომელიც წარმოადგენს უფლების დაცვის შესახებ მიღებულ მართლმსაჯულების აქტს. სასამართლო გადაწყვეტილების მიმართ მხარეთა კანონიერი ნდობის მომენტი ბუნებრივად განაპირობებს საქმეში მონაწილე მხარეთა რწმენას გადაწყვეტილების სამართლებრივ დასაბუთებულობასა და კანონიერებაზე.

ამასთან, დიდი პალატის მოსაზრებით, საქმის ხელახლა განმხილველ სასამართლოს უნდა ემსახურებოდეს, რამდენად შეეძლო მოსარჩელეს აღიარებითი სარჩელი (ოქმის ბათილად ცნობის მოთხოვნით) აღედგინა მასში, როდესაც მის მიერ უკვე აღძრულ მიკუთვნებით სარჩელზე პარალელურად დავა მიმდინარეობდა (ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით). საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ მოსარჩელის მოთხოვნა მხოლოდ იმ ნაწილში უნდა დაკმაყოფილებულიყო, რომლითაც მოთხოვნილი იყო სააპელაციო სასამართლოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილებისა და მისი ძალაში დატოვების შესახებ განჩინების გაუქმება.

ნინო ქავშაია

სხვისი ხანდაზმული ვალის დაფარვა

1. მესამე პირის მიერ ვალდებულების შესრულებისას შესრულება შეიძლება იყოს უკუქცეული მოვალისგან რეგრესის კონდიქციით და არა კრედიტორისგან შესრულების კონდიქციით.

2. გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლასთან ერთად პრეიუდიციულ მნიშვნელობას იძენს ის ფაქტობრივი გარემოებებიც, რომელთა საფუძველზეც სასამართლომ ეს გადაწყვეტილება მიიღო.

3. სკ-ის 389-ე მუხლი უპირატესად გამოსაყენებელი დანაწესია 398-ე მუხლთან მიმართებაში, რადგან ის მიემართება შემთხვევებს, როდესაც ხელშეკრულების დადების მამოძრავებელი გარემოებების აშკარა ცვლილება გამოიხატება ფულის კურსის არაორდინალურ ცვლილებაში ან ვალუტის ჩანაცვლებაში. (ავტორის სახელმძღვანელო წინადადებები)

სკ-ის 389, 398, 976, 978, 986-ე მუხლები

უზენაესი სასამართლოს 2019 წლის 22 მარტის განჩინება №აბ-1298-2018

I. ფაქტობრივი გარემოებები

პირებს შორის დაიდო ნასყიდობის ხელშეკრულება. მოგვიანებით, გამყიდველის სარჩელი სახელშეკრულებო ფასის გადახდის მოთხოვნით მყიდველის წინააღმდეგ არ დაკმაყოფილდა მოთხოვნის ხანდაზმულობის გამო. საბოლოოდ, შეძენილი ნივთის საფასური გადაიხადა მესამე პირმა, რომელმაც სარჩელი აღძრა მყიდველის წინააღმდეგ გაცემული ფულის დაბრუნების მოთხოვნით. მოსარჩელემ თანხა ხელშეკრულებით უცხოური ვალუტით განსაზღვრული თანხის ეკვივალენტური ეროვნული ვალუტით გადაიხადა. პირველმა ინსტანციის სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა სარჩელი და მოპასუხეს დააკისრა მოსარჩელის

მიერ ეროვნული ვალუტით ფაქტობრივად გადახდილი თანხის დაბრუნება. გადაწყვეტილება სააპელაციო წესით გაასაჩივრა ორივე მხარემ. მეორე ინსტანციის სასამართლოს განმარტებით, მოპასუხეს გამოიძველთან მიმდინარე სამართალწარმოებაში არსებულ დავაში თანხის გადახდა არ დაეკისრა მოთხოვნის ხანდაზმულობის და არა იმის გამო, რომ მან ვალდებულება უკვე შეასრულა, რაც ვერ იქნებოდა კონდიქციური ვალდებულებისგან მისი გათავისუფლების საფუძველი. არ ყოფილა გაზიარებული მოპასუხის არც ის პოზიცია, რომ ვალდებულებების შესრულების ხელშეკრულებით განსაზღვრული რიგითობა (ჯერ თანხის გადახდა, ხოლო შემდეგ - ნასყიდობის საგნის გადაცემა) და ნივთის გადაცემის უდავო ავტომატურად ადასტურებდა თანხის გადახდის ვალდებულების შესრულებას. ამასთან, მოსარჩელის საჩივართან დაკავშირებით სააპელაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სკ-ის 389-ე მუხლის გამოყენება შესაძლებელია მხოლოდ ფულის დენომინაციის, ვალუტის შეცვლისა და ჰიპერინფლაციის შემთხვევებში, ხოლო განსახილველ საქმეში მოპასუხეს უნდა დაკისრებოდა მხოლოდ ის თანხა, რომელიც ფაქტობრივად გაიღო მოსარჩელემ მისი ვალდებულების დასაფარად. სააპელაციო სასამართლოს განჩინება ორივე მხარემ გაასაჩივრა საკასაციო წესით. მოპასუხემ მიუთითა, რომ სისხლის სამართლის საქმეზე პირისადმი დადგენილი ფაქტები არ შეიძლება იყოს გამოყენებული იმ სამოქალაქო სამართალწარმოებაში, რომელშიც ეს პირი მხარე არაა. გარდა ამისა, მოპასუხემ სადავოდ გახადა თანხების უკუქცევა იმ პირობებში მოსარჩელის მიერ იმ ვალდებულების შესრულებისას, რომელიც სასამართლოს მიერ მოპასუხისთვის დაკისრებული არ ყოფილა. მოსარჩელის საკასაციო საჩივრის მიხედვით, უნდა ანაზღაურებულიყო არა მხოლოდ ეროვნული ვალუტით ფაქტობრივად გადახდილი, არამედ უცხოური ვალუტით გამოხატული თანხა, რომლის მიმდინარე კურსი აღემატება გადახდის დროს არსებულს.

II. სასამართლოს მსჯელობის შეჯამება

საკასაციო სასამართლომ საჩივრები არ დააკმაყოფილა და განმარტა, რომ მოვალის ნაცვლად მესამე პირის მიერ კრედიტორისათვის ვალდებულების ჯეროვანი შესრულება ათავისუფლებს მოვალეს კრედიტორის წინაშე ვალდებულებისგან. ასეთ შემთხვევაში მესამე პირს აღარ აქვს კრედიტორისგან შესრულების უკან გამოთხოვის უფლება, სსკ-ის 976 II გ) მუხლის თანახმად. უზენაესი სასამართლოს მითითებით, მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველად უნდა მიჩნეულიყო სკ-ის 986-ე მუხლი: მოსარჩელემ შეგნებულად გაისტუმრა მოპასუხის ვალი, რის ხარჯზეც ამ უკანასკნელმა დაზოგა საკუთარი ქონება უსაფუძვლოდ.

სასამართლოს განმარტებით, სკ-ის 389-ე (ფულადი ვალდებულების გადახდა ფულადი ერთეულის კურსის ცვლილებისას) და სკ-ის 398-ე მუხლების (ხელშეკრულების მისადაგება შეცვლილი გარემოებებისადმი) ურთიერთმიმართების დროს გაუმართლებელია სკ-ის 389-ე მუხლის უპი-